

УДК 72.012:658.512

МОДЕЛІ ЧАСУ У ПРОЄКТУВАННІ ДИЗАЙН-СИСТЕМ

СКЛЯРЕНКО Наталія

Луцький національний технічний університет, Україна

nata_skliarenko@ukr.net

У роботі розглянуто час як системотворчий елемент у структурі дизайн-систем. Метою є обґрунтування моделей темпоральності у дизайні з позицій системного підходу. На основі аналізу проектних особливостей дизайн-систем виділено три моделі: темпоральної послідовності, темпорального потоку та темпорального простору. Доведено, що моделі темпоральності дизайн-систем різного рівня реалізуються як спосіб, метод та теорія проєктування. Охарактеризовано специфічні особливості дизайн-систем, пов'язані із введенням часового параметру, що сприятиме підвищенню якісного рівня проєктування.

Ключові слова: час, темпоральна модель, дизайн-система, структура, системний підхід.

ВСТУП

Час забезпечує динамічний аспект розвитку дизайну. Проблема інтерпретації сприйняття часу в дизайні та залучення часу у проєктний процес ґрунтується на системному підході та носить міждисциплінарний характер. Постійно зростаюча інтенсивність та активність життя вимагає переосмислення параметру часу, розгляду його як системотворчого елемента у проєктуванні дизайн-систем. Наявність темпоральної структури у складі дизайн-систем обумовлює необхідність врахування часового параметру у проєктуванні та вимагає проведення детального дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Сприйняття дизайн-систем як просторово-часових дозволяє інтерпретувати їх як процеси. Таке бачення виступає основою для переходу на новий рівень освоєння світу засобами дизайну, усвідомлення цінності параметру часу на системному рівні. Метою роботи є обґрунтування моделей темпоральності в дизайні на основі системного підходу. Теоретична значущість дослідження визначається його внеском у розробку проблем системного дизайну та особливостей моделювання художньо-проєктної картини світу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Проблема аналізу темпоральності як невід'ємної частини життєдіяльності людини набуває сьогодні актуальності. На необхідності комплексного розгляду чинників формоутворення годинників як

естетичних об'єктів візуалізації часу зацентрували свою увагу О.В. Кардаш, А.І. Брусва, А.Р. Мамайсур [1]. До питання часу в дизайні зверталася І.О. Кузнецова, пов'язуючи його із рухом [2]. У закордонних дослідженнях тема темпорального дизайну (Temporal Design) розроблялася Larissa Pscheltz, Michelle Bastian [3]. Вони представляють інше бачення темпорального дизайну, який дозволяє використати більш інклюзивні способи розуміння часу.

Дослідження доводять, що у сучасних умовах питання формотворчих аспектів вже не можна розглядати окремо від часових, оскільки вони тісно пов'язані. Ігнорування параметру часу призводить до того, що дизайн-система асоціюється лише із поняттям форма або структура. Моделі часу створюють базову основу для проектування різних типів дизайн-систем.

Найпростішою моделлю часу, яка передбачає творчу візуалізацію часових відрізків, є *модель темпоральної послідовності*. Ця модель характеризується виділенням дискретних часових проміжків (інфографіка, зовнішня реклама, календарі). Час проявляє себе як дискретний, розділений на частини, які можна відміряти. Дискретний час і структура переплетені між собою низькою взаємодій, тому у кожен часовий проміжок дизайн-система виступає як носій принципово різних індивідуальних рис. У такий спосіб час набуває характеристик об'єкту – об'єктивізується (рис. 1:1).

Інший варіант реалізації моделі темпоральної послідовності з'являється, коли елементи дизайн-системи представляють собою локальні точкові події. Час як сукупність цих точкових подій, орієнтований на сприйняття людиною послідовно, проявляється через просторову протяжність.

Час у дизайн-системі забезпечує візуалізацію інформації шляхом поступової трансформації форми. Час у даному випадку корегує програму побудови та розвитку структурного рівня дизайн-системи, переносячи акцент на подію. Для спостерігача стає не дуже важливим послідовність часових етапів, проте набуває значимості логіка процесу. З цих міркувань час розглядаємо як динамічну характеристику будь-якого процесу, що лежить в основі *моделі темпорального потоку*. Вона ґрунтується на сприйнятті дизайн-системи як процесу та визначає напрям її розвитку. Така модель часу характерна, наприклад, для концептів зовнішньої реклами, які передбачають демонстрацію процесу (рис. 1:2). Трансформація структури дизайн-системи пов'язана із функціональністю та зміною властивостей. Час тоді виступає як метод моделювання структури.

Низка подій, об'єднана загальною концепцією, представляє якісно-структурну модель темпорального потоку. Ідея часу виникає з безпосередньої присутності людини у процесі. На цьому базується сучасне мистецтво гененінгу, мистецтво дії, мистецтво процесу. На передній план виходять внутрішньосистемні зв'язки, які характеризуються часовою мінливістю. Поняття іммерсивність

(проникнення) стає ознакою появи нового рівня сприйняття дизайн-систем, заснованих на багатофункціональності.

Рис. 1. Моделі темпоральності у дизайні:

1 – модель темпоральної послідовності («Чорнильний календар», Мадрид, Іспанія, 2009); 2 – модель темпорального потоку (реклама бензопил Stihl, 2011); 3 – модель темпорального простору («Measuring The Universe», Roman Ondák, 2007).

Модель темпорального потоку представляє спрямовану дію, копіюючи процес руху. При цьому час коректує структуру об'єктів, їх розташування в просторі та дії людини, забезпечуючи сприйняття цілісної дизайн-системи. Модель темпорального потоку в якості методу проєктування є доцільною для побудови інших концепцій, що базуються на системному підході та носять міждисциплінарний характер.

Виділення нових змістів у розвитку дизайн-систем відбувається шляхом синхронізації їх з природними законами на основі принципу подібності. Виникає необхідність обґрунтування *моделі темпорального простору*. Темпоральні концепти простору копіюють структуру природних законів та характеризуються найвищим рівнем абстрактності. Одиницею відліку у цій моделі виступають глобальні процеси розвитку природи та Всесвіту в цілому. Темпоральний простір розглядаємо в цьому випадку як патерн, координатну сітку для будь-якого руху матерії в просторі і часі (наприклад, природна архітектура).

Цей простір нового типу стає самостійним фізичним об'єктом, а його фізична інтерпретація не є властивістю дизайн-системи (рис. 1:3). Сприйняття часу як контексту існування змінює спосіб мислення людини, включаючи її у активне перетворення середовища життєдіяльності на основі принципу системності законів Всесвіту.

ВИСНОВКИ

Переосмислення дизайнерами особливостей часу реальності у вигляді моделей темпоральної послідовності, потоку та простору сприятиме підвищенню якісного рівня проєктування. Модель темпоральної послідовності пов'язана із вимірюванням та рахунком відрізків простору, модель потоку – із трансформацією якісних характеристик, а модель темпорального простору виходить із законів розвитку Всесвіту і формує екологічне мислення людини. Моделі часу різного рівня реалізуються у дизайн-системі як спосіб, метод та теорія проєктування. Введення параметру часу у структуру дизайн-системи забезпечує формування цілісної, універсальної і багатовимірної картини дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кардаш О.В., Бруєва А.І., Мамайсур А.Р. Хронос-дизайн: форма, функція, естетика. *Теорія і практика дизайну*. Мистецтвознавство. Вип. 12. 2017. С.87-96.
2. Кузнецова І. О., Сірак В. В. До питання про визначення терміну «рух в дизайні». *Актуальні наукові дослідження. Теорія, практика* : сб. научн. докл. Познань, 2015. Ч. 1. С. 57–61.
3. Pschetz Larissa, Bastian Michelle. Temporal Design: Rethinking time in design. *Design Studies*. Elsevier. May, 2018. <https://doi.org/10.1016/j.destud.2017.10.007>.

SKLIARENKO N.

MODELS OF TIME IN DESIGN-SYSTEMS

Time as systematic element is in-process considered in the structure of the design-systems. An aim is a representation of temporal models in the design from positions of the system approach. Three models are distinguished, such as the temporal sequence, the temporal stream and the temporal space. The temporal models of different design systems realize as a way, method and theory of design. The specific features of different types of design systems that have the time parameter will help to increase of quality level in design.

Key words: *time, temporal model, design-system, structure, system approach.*